

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

نشست علمی تخصصی
ساز و کارهای تقویت
هویت ایرک - اسلامی در تهران
با محوریت نقش شهرداری تهران

شنبه ۱۴ آبان ماه ۱۴۰۱ • ساعت ۱۳ الی ۱۵

سخنران: دکتر وحید شالچی دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی /
دکتر سیدمجید امامی دبیر شورای فرهنگ عمومی کشور / **علیرضا نادعلی**
شهرستانی / عضو شورای اسلامی شهر تهران / **دبیر پنل: دکتر یداله صادقی** /
مدیر گروه مطالعات فرهنگی و اجتماعی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران /
نشانی: تقاطع اتوبان همت و خ شریعتی، خ داود گل نبی (کتابی) نبش خ ناصری، دانشکده علوم اجتماعی
دانشگاه علامه طباطبائی، سالن ارشاد

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران
دانشگاه علامه طباطبائی
ساز و کارهای تقویت

تهیه کننده:
مدیریت مطالعات و
برنامه ریزی امور
اجتماعی و فرهنگی

عنوان:
ساز و کارهای تقویت
هویت ایرانی اسلامی با
محوریت شهرداری تهران

تاریخ تهیه:
۱۴۰۱/۰۸/۰۲

گزارش نشست "ساز و کارهای تقویت هویت ایرانی اسلامی در شهر تهران با محوریت نقش شهرداری تهران"

عنوان: ساز و کارهای تقویت هویت ایرانی اسلامی در شهر تهران با محوریت نقش

شهرداری تهران

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۱/۰۸/۱۴

مدت زمان برگزاری: ۲ ساعت

محل برگزاری: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی، سالن ارشاد

گروه‌های مخاطب: اساتید دانشگاه، مدیران حوزه اجتماعی شهرداری تهران

تعداد شرکت‌کنندگان: ۲۰

لینک خبر:

[/ArticleId/FB/AC%D8%DB%7A%AD%85%9D%86%9/%D8%A9%9C%D8%DB%4B%AD%1B%AD%2A%8https://rpc.tehran.ir/%D8%A9%9C%D8%DB%4B%AD%1B%AD%2A%8](https://rpc.tehran.ir/%D8%A9%9C%D8%DB%4B%AD%1B%AD%2A%8https://rpc.tehran.ir/%D8%A9%9C%D8%DB%4B%AD%1B%AD%2A%8)

۲۴۸۵۲

اعضای جلسه:

دبیر نشست	دکتر یداله صادقی	
توضیحات	سخنرانان	ردیف
دانشیار گروه مطالعات اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی	جناب آقای دکتر وحید شالچی	۱
دستیار ویژه دبیر شورای فرهنگ عمومی کشور (به نیابت از دکتر مجید امامی - دبیر شورای فرهنگ عمومی)	جناب آقای دکتر صابر اکبری	۲

عکس:

مرکز مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای

تهیه کننده:

مدیریت مطالعات و

برنامه ریزی امور

اجتماعی و فرهنگی

عنوان:

ساز و کارهای تقویت

هویت ایرانی اسلامی با

محوریت شهرداری تهران

تاریخ تهیه:

۱۴۰۱/۰۸/۰۲

چکیده:

مساله هویت شهری اصولاً یکی از پیچیده‌ترین و بحث‌انگیزترین مباحث نظری و حرفه‌ای در مدیریت شهری است. منظور از هویت، پاسخی است که به پرسش در خصوص کیستی یا چیستی موجودات داده می‌شود و معادل **Identity** در زبان انگلیسی می‌باشد. فرهنگ و محیط، هویت‌ساز زندگی انسان می‌باشند، به نحوی که هر کدام نقش اساسی در تشکیل هویت بر عهده دارند. از سوی دیگر می‌توان دید که فصل مشترک هویت انسانی محیط و هویت فرهنگی انسان، هویت محیط را تشکیل می‌دهد. عناصر اصلی موجود در محیط زندگی و مرتبط با انسان را می‌توان در طبقات چهارگانه «خویشتن»، «جامعه»، و «مصنوع انسان» دسته‌بندی نمود. با این بیان روشن می‌شود که ارتباطات و همچنین تعریف این چهار قلمرو در قالب هر جهان‌بینی ویژگی‌های خاص خود را خواهد داشت. به این ترتیب فرهنگ جامعه یکی از مهم‌ترین منابع اصول و ارزش‌هایی است که ملاک عمل پدیدآورندگان آثار انسانی (عالمان و هنرمندان) هستند. این اصول و ارزش‌ها به انحاء مختلف، عوامل هویت‌بخش جامعه‌ای هستند که به آن‌ها معتقد است. یکی از مهم‌ترین این زمینه‌ها، تظاهر و جلوه این اصول و ارزش‌ها در سیما و منظر شهری است. پس ملاحظه وجوه فرهنگی در برنامه‌ریزی‌های شهری، موجد کیفیتی در محیط است که بیانگر وجهی از هویت جامعه واجد آن فرهنگ می‌باشد.

کلید واژه: سیاست‌گذاری اجتماعی، هویت ایرانی-اسلامی، کلانشهر تهران، شهر اسلامی

اهمیت و ضرورت موضوع:

موضوع هویت شهر با همه موضوعات مرتبط با شهر و با موضوعات عدیده‌ای از جمله: شهروندان، ارزش‌ها و اعتقاداتشان، سبک زندگی ساکنین شهر، نوع ارتباطشان با سایر جوامع، آرمان‌ها و الگوهای زندگی‌شان، رفتار و فرهنگشان، و با نوع تفکر و جهان‌بینی‌شان مرتبط و غیرقابل تفکیک است. بنابراین طراحان و سیاستمداران و مدیران شهر نمی‌توانند بر پایه مبانی نظری بیگانه، طرح و برنامه تهیه کنند و به شیوه بیگانه خط مشی کنند

مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری تهران

تهیه کننده:
مدیریت مطالعات و
برنامه‌ریزی امور
اجتماعی و فرهنگی

عنوان:
ساز و کارهای تقویت
هویت ایرانی اسلامی با
محوریت شهرداری تهران

تاریخ تهیه:
۱۴۰۱/۰۸/۰۲

و مردم را به آن شیوه فراخوانند و در عین حال توقع داشته باشند که شهر هویت زیبایی ایرانی و اسلامی داشته باشد. هنگامی که تمرکز اصلی بر جنبه‌های حیات قرار گیرد، وقتی معیارها و الگوهای اصلی، ظرف تمدن بیگانه باشد، وقتی تفاخر و نمایش خود در آثار انسانی رواج یابد، وقتی مد و مصرف و اسراف جای قناعت و میانه روی و تعادل را بگیرند، آنگاه نمی‌توان انتظار داشت که فضا و کالبد حاصل، چیزی جز پاسخگویی به این رفتارها باشد.

بنا بر آنچه گفته شد، مدیران شهری نقش مهمی در شکل‌دهی و حفظ هویت شهر دارند. چه در سطح زیربنایی آن یعنی ترویج فرهنگ اصیل و سبک زندگی شهروندان و چه جلوه و مظهر بیرونی آن یعنی معماری و منظر شهری. از این جهن هم‌اندیشی نخبگان و مدیران شهری کمک شایانی به شناسایی ساز و کارهای تقویت هویت ایرانی-اسلامی شهر خواهد کرد.

جناب آقای دکتر وحید شالچی: دانشیار گروه مطالعات اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی

عنوان سخنرانی: چالش‌های سیاست‌گذاری فرهنگی در موضوع هویت ایرانی اسلامی

شهری که هویت داشته باشد، قطعا یک شهر تاریخی است و در کنار آن یک شهر زنده است. خود این یک تضاد بین سیاست و هویت است که مدیران شهری با آن مواجه هستند.

به بیان دیگر شهر با هویت، شهری است که از یک سو برای نسل جدید یعنی کودکان، نوجوانان و جوانان قابل استفاده باشد و از سوی دیگر کالبد آن برگرفته از تاریخ و سنت باشد و این یک پیچیدگی برای مدیران شهری است که هم در حال بودن و هم در گذشته بودن را در کنار هم ایجاد کند.

هویت ایرانی اسلامی ذاتا یک ترکیب پیچیده است. مجموعه ای از عناصر مختلف از

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

تهیه کننده:
مدیریت مطالعات و
برنامه‌ریزی امور
اجتماعی و فرهنگی

عنوان:
ساز و کارهای تقویت
هویت ایرانی اسلامی با
محوریت شهرداری تهران

تاریخ تهیه:
۱۴۰۱/۰۸/۰۲

رویدادهاست که در تاریخ اتفاق افتاده است، بنابراین یک خلوص نیست و رد پاهایی از تاریخ مختلف را در خود دارد. ما نمی‌توانیم فقط با تمرکز بر بخش‌هایی از این ترکیب‌بندی پیچیده این هویت را ادامه دهیم و باید به همه عناصر در کنار هم توجه کنیم تا هویت متجلی شود.

یکی دیگر از چالش‌های پیش روی مدیریت شهری و سیاست‌گذاری فرهنگی در بحث هویت ایرانی اسلامی این است که هویت یک امر دستوری و از بالا به پایین نیست. باید هدف‌گذاری مدیریت شهری مبتنی بر امکانات و محدودیت‌ها باشد. شهرداری زمانی می‌تواند در موضوع هویت موثر باشد که به جای نقش آمر نقش هماهنگ کننده داشته باشد. به عبارت دیگر شهرداری باید تسهیلگر و پیونددهنده ظرفیت‌های فرهنگی مختلف شهر تهران باشد.

نکته دیگر این است که شکل‌دهی هویت یعنی شکل‌دهی به حس تعلق و خاطره. ما در تهران جدا از تعدد فرهنگی و تهاجم فرهنگی از بیرون با یک نابرابری فضایی و یک نابرابری طبقاتی رو به رو هستیم. مدرسه یکی از عنصرهای مهم محله است و وضعیت مدارس دولتی چالش مهمی است که کم‌اهمیت در نظر گرفته شده است. خانواده‌هایی هستند که فرزند را در خارج از محله به مدرسه می‌فرستند و این باعث می‌شود خاطره در محله شکل نگیرد.

موضوع دیگر این است که اقتصاد و هویت در هم تنیده هستند. شهرداری در بعد اقتصاد به یک سرمایه‌گذاری مستغلاتی بها می‌دهد و وابستگی شهرداری به این نوع از سرمایه‌گذاری باعث شد که شهر تهران تبدیل شود به یک کالا که به دنبال آن باغات و منابع طبیعی تهران از بین رفت و در چنین شهری صحبت کردن از تحقق هویت بی‌فایده است.

در راستای تحقق نقش شهرداری به عنوان پیونددهنده، یکی از اقداماتی که می‌باید صورت پذیرد، درگیر کردن ذی‌نفعان است. هنرمندان، حوزه‌های علمیه، فعالان فرهنگی و مذهبی و ... باید در مراحل مختلف درگیر سیاست‌گذاری فرهنگی هویت شوند.

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری

تهیه کننده:
مدیریت مطالعات و
برنامه‌ریزی امور
اجتماعی و فرهنگی

عنوان:
ساز و کارهای تقویت
هویت ایرانی اسلامی با
محوریت شهرداری تهران

تاریخ تهیه:
۱۴۰۱/۰۸/۰۲

یکی از اشتباهات در سیاست‌گذاری فرهنگی، تقلیل دادن بحث هویت هست. هویت ایرانی اسلامی تقلیل داده می‌شود به مذهب و مذهب هم تقلیل داده می‌شود به مسجد. یا در بعد تاریخی ما تاریخ بلند را تقلیل می‌دهیم به تاریخ معاصر. وقتی ما تاریخ بلند را در شهر متجلی کنیم هر گروه یا قشری از شهروندان با بخشی از این تاریخ احساس تعلق خواهند کرد.

نکته مهم دیگر در بحث ایجاد حس تعلق این است که مجموعه کسانی که به ایران تعلق دارند باید با گوشه‌ای از شهر تهران به عنوان پایتخت احساس تعلق کنند.

مسائل محیط زیستی در موضوع هویت و تعلق کمتر مورد توجه قرار می‌گیرند درحالی‌که نقش بسیار مهمی در ایجاد حس تعلق دارند. شهری که آسمانش خاکستری است و هوایش آلوده است نسبت به شهری که آسمان آبی و هوای سالم دارد در ترغیب شهروندان به پیاده‌روی خیلی متفاوت است. سرسبزی شهر بخشی از هویت است. عناصر طبیعی که در طراحی‌های و المان‌های سنتی وجود دارند باید در منابع طبیعی شهر نیز حفظ و نگه‌داری شوند. نباید فراموش کنیم که فضا، خاطره و هویت با هم ارتباط تنگاتنگی دارند.

شهر ایرانی اسلامی در محله‌ها جریان داشته است. همانطور که گفته شد به این دلیل که مدارس دولتی ما مشکل دارند ما بخشی از هویت محله‌ای را از دست داده‌ایم.

فرایندهای هویتی دینامیک هستند بنا بر این ما باید به تحولات توجه کنیم. شهر در حال تغییر است و ما باید به این تغییرات توجه کنیم.

نکته مهم دیگر این است که بعضی از مکان‌ها و زمان‌ها اهمیت بیشتری دارند، مثل میدان‌های اصلی شهر، ورودی‌های شهر، یا زمان نوروز، محرم، رمضان و ... که باید به آن‌ها توجه شود.

ایران به ویژگی تعدد فرهنگی شناخته می‌شود و هویت ایرانی اسلامی یعنی وحدت در عین کثرت. یکی از مقتضیات جدید شهر، زنانه شدن شهر است.

باید توجه داشت هنر، نقش بسیار پررنگی در هویت دارد. هنر ایرانی باید در جان شهر تهران بروز و ظهور پیدا کند.

مرکز مطالعات برنامه‌ریزی تهران

تهیه کننده:
مدیریت مطالعات و
برنامه‌ریزی امور
اجتماعی و فرهنگی

عنوان:
ساز و کارهای تقویت
هویت ایرانی اسلامی با
محوریت شهرداری تهران

تاریخ تهیه:
۱۴۰۱/۰۸/۰۲

اگر به مجموعه این موارد توجه داشته باشیم می‌توانیم امیدوار باشیم که شهرداری تهران بتواند نقش موثری در تقویت هویت ایرانی اسلامی داشته باشد.

جناب آقای دکتر صابر اکبری: دستیار ویژه دبیر شورای فرهنگ عمومی کشور

عنوان سخنرانی: نقش فرهنگ عمومی در هویت شهری

فرهنگ رسمی، فرهنگی است که حاکمیت آن را تعریف می‌کند، فرهنگ عمومی فرهنگی است که توسط عموم تعریف می‌شود و بازیگر اصلی آن مردم هستند.

گاهی بین فرهنگ عمومی و فرهنگ رسمی فاصله و حتی شکاف وجود دارد و یکی از رسالت‌های شورای فرهنگ عمومی نزدیک کردن این دو فرهنگ به یکدیگر هستند. حالا ما با یک سوال مهم رو به رو هستیم: «فهمی که ما در فرهنگ عمومی از شهر داریم چیست؟». شهری متنی است که حوادث شهر در آن نوشته و خوانده می‌شود، پس شهر باید خوانا باشد. شهر یک قصه است و نقش نهادهای شهری ایجاد و تعریف قصه شهر است و می‌توانند تاریخ شهر را به قصه شهر تبدیل کنند.

سوال مهم بعدی این است که: «چه کسی قرار است قصه شهر را روایت کند؟». مدیران شهری باید توجه کند ما به چه کسانی اجازه می‌دهیم در قصه شهر مشارکت می‌کنند، چه کسانی از فضاهای شهری می‌توانند استفاده کنند و چه کسانی در فضاهای شهری جذب می‌شوند و چه کسانی توسط فضاهای شهری طرد می‌شوند. این مکانیسم‌ها احساس تعلق را تقویت و تضعیف می‌کنند.

موضوع مهم در هویت شهر، محله محوری است. شهرهای تاریخ اسلام محله‌محور و محله‌ها مسجدمحور هستند. در نگرش اسلامی شهر با حکیم آن تعریف می‌شود مثلاً ما می‌گوییم «مدینه النبی»، و حکیم محور تعاملات اجتماعی در محله است. ما باید کارنامه ۴۰ ساله خود را در این خصوص بازبینی کنیم.

مرکز مطالعات و برنامه ریزی تهران

تهیه کننده:
مدیریت مطالعات و
برنامه ریزی امور
اجتماعی و فرهنگی

عنوان:
ساز و کارهای تقویت
هویت ایرانی اسلامی با
محوریت شهرداری تهران

تاریخ تهیه:
۱۴۰۱/۰۸/۰۲

تغییر فرهنگی تا الان به آن نگاه آسیب‌شناسانه شده است، و به آن به مثابه تهدید فرهنگی نگاه شده است. این نگاه باید تغییر کند و باید شهرداری تهدیدها را تبدیل به فرصت کند. مثلاً الان در تهران ظرفیتی وجود دارد مانند نوازندگان دوره‌گرد که اگر تغییر رویکرد از تهدیدمحور به فرصت‌محور تبدیل شود این ظرفیت می‌تواند تبدیل به جشنواره موسیقی خیابانی شوند علی‌الخصوص که اکثراً توسط اقوام اجرا می‌شوند. همانطور که گفته شد یکی از مولفه‌های مهم هویت محله‌محوری است و یکی از عوامل از بین برنده محلات، ساخته شدن مال‌ها و پاساژهاست.

یکی از وظایف مدیریت شهری پذیرش و احترام به تکثر و تعدد فرهنگی است. محله با تعاملات درون محله امکان‌پذیر می‌شود. به این منظور باید محله‌ها به شکلی باشد که نیازهای افراد درون محله و به خصوص با پیاده‌روی قابل دسترسی باشد.

جناب آقای دکتر یداله صادقی: دبیر پنل

جمع‌بندی:

هدف از برگزاری چنین نشست‌هایی، هم‌اندیشی نخبگانی است. اینکه این نشست در محل دانشگاه برگزار شود نشانه آن است که ما به عنوان نمایندگان شهرداری تهران می‌خواهیم که فاصله بین دانشگاه و شهرداری را از بین ببرند.

ما در برنامه‌ریزی شهری به تجربه و تخصص اساتید و دانشجویان نیاز داریم و چنین نشست‌هایی در آینده نیز ادامه خواهد داشت.

مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری تهران

تهیه کننده:

مدیریت مطالعات و

برنامه‌ریزی امور

اجتماعی و فرهنگی

عنوان:

ساز و کارهای تقویت

هویت ایرانی اسلامی با

محوریت شهرداری تهران

تاریخ تهیه:

۱۴۰۱/۰۸/۰۲

پرسش و پاسخ:

مرکز مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی اسلامی

تهیه کننده:
مدیریت مطالعات و
برنامه ریزی امور
اجتماعی و فرهنگی

عنوان:
ساز و کارهای تقویت
هویت ایرانی اسلامی با
محوریت شهرداری تهران

تاریخ تهیه:
۱۴۰۱/۰۸/۰۲